

UDK 910.4 : 970 : 929 Kolumbo

Osvrt

U izdanju CBD Centra, specijaliziranoga izdavačkog i trgovačkog poduzeća u Zagrebu, iz tiska je, u povodu 500. obljetnice Kolumbova otkrića Amerike, izišla knjiga *Kolumbo - Kako je otkriven Novi svijet 1492.* dr. Borisa Franušića, profesora astronomske navigacije na Pomorskom fakultetu u Dubrovniku.

Premda u knjizi nema novih i originalnih pojedinosti o najvećem pomorcu svih vremena Kristofu Kolumbu, što ističe i autor, ipak je to znanstveno-popularno djelo privuklo posebnu pozornost i zanimanje javnosti. U hrvatskoj pomorskoj publicistici ostat će zabilježeno da je knjiga Borisa Franušića jedina monografija u cijelosti posvećena Kolumbu objavljena 1992. u Hrvatskoj.

Zbog toga ne čudi što je javnosti predstavljena dva puta - 16. studenoga u hotelu "Inter-continental" u Zagrebu i 3. prosinca ove godine u Kazalištu Marina Držića u Dubrovniku.

Na predstavljanju u Zagrebu uz sudionike međunarodnog simpozija "Hrvati i Amerike" i predstavnike javnog i kulturnog života Zagreba te brojne Dubrovčane koji žive u Zagrebu, bila je nazočna i gđa Vesna Girardi-

Jurkić, ministrica prosvjete i kulture u Vladi Republike Hrvatske.

Tom prigodom o izdavaču CBD Centru iz Zagreba govorio je njegov direktor dipl. inž. Mladen Lončar, dok je o posebnom programu u sklopu Centra pod nazivom "Architectura Navalis Adriatica", koji se prije svega bavi istraživanjem brodogradevne baštine, izvijestio dipl. inž. Vjeko Salamun. "Svrha programa je istražiti i dokumentirati sve što je u svezi s građnjom brodova na hrvatskoj obali Jadrana - od ribarske do brodogradevne tradicije, jer to su svjedoci povijesti o životu Hrvata na ovim prostorima, naroda koji upravo u toj oblasti može mnogo toga pokazati svijetu" - rekao je između ostaloga predavač Salamun.

Knjigu dr. Franušića predstavio je prof. Anton Simović, pomorski kapetan, poznati pomorski publicist i leksikograf. On je između ostaloga rekao:

"Ova knjiga u prvom redu ima obilježje svojevrsne Spomenice za sjećanje na nezaboravna pomorca, a nadalje čovjeka Kristofa Kolumba i na hrabre posade njegovih brodova, kao i na hrvatske znanstvenike i publiciste koji su, svaki na svoj način, pridonijeli boljem upoznavanju Kristofa Kolumba i činjenica u svezi s njegovim epohalnim otkrićem. Koncipirajući sadržaj ove knjige pisac je dobro učinio što se odlučio za znan-

* Joško Jelavić
Radio Dubrovnik
Ante Starčevića 39, Dubrovnik

stveno-popularno djelo, koje se uglavnom zasniva na činjenicama što su ih objavili hrvatski znanstvenici i pomorski publicisti. Opravdanost za takav pristup jest i činjenica što u novije vrijeme gotovo ništa značajnije nije napisano o Kolumbu, osim polemičkih razmatranja oko pojedinih detalja ili dopuna prije nedorečenoga, a to se najviše odnosi na Kolumbovu osobnost i podrijetlo. Odabranim citatima i kritičkom analizom određenih sadržaja, posebno onih koji se odnose na njegove suvremenike, autor je prikazao Kolumba kao čovjeka isključivo osobnih odluka, ali koje su se ipak temeljile na pomoračkom iskustvu i nekim teorijskim pretpostavkama. Nije također propustio istaknuti i Kolumbovo uočavanje nekih za navigaciju fundamentalnih pojava veoma važnih za oceansku plovidbu. Knjiga je nastala u specifičnim uvjetima života za domovinskog rata za slobodu i suverenost Republike Hrvatske. U opsjednutu i bombardiranu Dubrovniku, u skloništu bez osnovnih uvjeta za život, autor je kolumbovskom upornošću i hladnokrvnošću iz dana u dan pisao retke ove knjige. Nju posebno vrijednom čini bogata dokumentacija, ali i činjenica što je paralelno tiskana na hrvatskom i engleskom jeziku" - rekao je prof. Anton Simović, ne propustivši istaknuti da je ta knjiga dio doprinosa Republike Hrvatske svjetskoj proslavi Kolumbova jubileja.

Nazočnima na predstavljanju knjige, osobito izdavaču i svima koji su pomogli njezino tiskanje, te prof. Simoviću, toplim riječima zahvalio je sam autor.

Umjetničkom programu sudjelovali su dubrovački glumci brat i sestra Maro i Perica Martinović, odrecitiravši pjesmu Đona Palmotića "Kolombo", te bračni par Štefica i Antun Petrušić (sopranistica i klavirist), koji su izveli tri prigodne pjesme.

Predstavljanje knjige *Kolumbo - Kako je otkriven Novi svijet 1492.* u Kazalištu Marina Držića privuklo je veliku pozornost Dubrovčana, pa su oni bili nazočni u velikom broju.

Knjigu je predstavio mr. Ivica Martinović.

"Čini mi čast što vam večeras mogu predstaviti ovu knjigu autora dr. Borisa Franušića, profesora astronomske navigacije na Pomorskom fakultetu u Dubrovniku, predstojnika njegova Nautičkog odsjeka i čovjeka koji se danas jedini u Hrvatskoj desetljećima sustavno bavi poviješću astronomije i navigacije, bilo da je riječ o prinosima hrvatskih autora ili o vrednovanju astronomske i navigatorske probleme na tlu Hrvatske" - rekao je na početku mr. Martinović i nastavio:

"Htio bih istaknuti nekoliko značajki koje toj knjizi unaprijed osiguravaju posebno mjesto u Hrvatskoj pomorskoj publicistici. Knjiga dr. Franušića jedina je monografija ove godine objavljena u Hrvatskoj, a u cijelosti je posvećena Kolumbovu otkriću Amerike. Njezin rukopis dovršen je u travnju ove godine u izuzetno teškim, svima nama znanim okolnostima najduže i najokrutnije opsade Dubrovnika u njegovoj povijesti. Zato tu knjigu doživljam kao osobni piščev odgovor posljednjim barbarima ljudskog roda, pa je ovo prigoda da se javno čestita piscu što je u oskudnom vremenu htio i umio napregnuti sve svoje umne snage da bi opisao jednu davnu i znamenitu plovidbu koja je bila prijelomnica u povijesnom hodu čovječanstva. Slijedeće obilježje te knjige je dvojezično hrvatsko-englesko izdanje. Usporedno je otisnut hrvatski i engleski tekst, tako da je to jedna dimenzija koja će čitatelju engleskog teksta otkriti povijest istraživanja i pisanja o Kolumbu u hrvatskih autora, počevši od Eugena Jelčića i Jurja Carića, koji su upravo uz 400. obljetnicu Kolumbova

otkrića Amerike napisali knjige. Evo dakle i trećeg autora koji stoljeće nakon njih piše o Kolumbu. Napokon moram reći i ovo: To je divot izdanje. Uz brojne ilustracije (prekrasni uzorci kolumbovske ikonografije su svi zastupljeni) od onih najpoznatijih prizora kao što je prvi susret s Indijancima ili pak prvi povratak na španjolski dvor. Uz to još dodatna odlika koju dugujemo izdavaču jesu grafički prikazi brodova koji su sudjelovali u prvom putovanju. I napokon, knjiga je tiskana u okviru projekta 'Architectura Navalis Adriatica', kojim se sustavno istražuje brodograđevna povijest i tradicija u jadranskom i sredozemnom okružju.

Što se tiče načina kako je autor obradio svoju materiju, moram reći da je on vrlo vješto, a ipak na zanimljiv način, prokrcio put kroz mnoštvo srodnih podataka i upravo hagiografskih naplavina koje uvijek prate velike pothvate pa tako i ovaj Kolumbov, a osobito su tamni i proturječni Kolumbovi pomorski počeci. Čitatelju je Kolumbo predstavljen u cijelom nizu dimenzija: Kolumbo kao pomorac koji je bolje od peljara znao procijeniti prijedeni put, Kolumbo kao pisac prvog brodskog dnevnika, Kolumbo kao čovjek dubokog i nepokolebljivog uvjerenja da je moguće doploviti do Indija. Potrošio je deset godina da bi našao vladara koji bi povjerovao da je to moguće. Kolumbo - čovjek isklesana samopoštovanja koji je potpisom na ugovor prije prvog putovanja odredio svoju pravu cijenu. Bit će admiral, bit će potkralj, bit će sudac u trgovačkim sporovima, pobrat će desetinu svih prihoda, osminu oplodene uložene vrijednosti. A uspio je zahvaljujući intuiciji jedne žene - kraljice Isabele; ona je nakon tolikih vladara napokon povjerovala u san u koji je Kolumbo tako duboko vjerovao i ustrajao u njemu do kraja života, siguran da je dospio do Indija. Napokon, Kolumbo kao čovjek koji je posadi vješto, domišljato i proračunato nudio male lažne nade da bi se obistinila jedna velika. Kolumbo - čovjek koji je ustrajao u zabludi da je došao do Indija, tako da kontinent ne nosi njegovo ime.

Uz sam prikaz Kolumba, njegova rada i značenja opisano je mnoštvo zgoda koje su na neki način značile cijelo izdanje kao na primjer, početak prve potrage za zlatom i prvi indijanski dar u zlatu, utemeljenje prve kolonije u Novom svijetu i prve krvave sablje u europskim rukama pred urođenimcima koji su se prvi pokazali ratobornima, tako da u djelu ima dosta obilnoga i zanimljivog štiva.

Knjigu osobito preporučuje piščev stil, koji po mom sudu valja uvrstiti u vrhunce hrvatske pomorske publicistike. Svaka se knjiga piše da bi bila čitana. Ova je k tomu pisana tako da je čitljiva svim naraštajima, kao pouka mladima koji se odvažuju na vlastitu životnu stazu, a plemenita dokolica odraslima" - rekao je na kraju mr. Ivica Martinović.

Zanimljivo je bilo čuti i autorovo obrazloženje kako je nastala knjiga. O tome je dr. Boris Franušić rekao:

"Tekst je nastao u ratno doba, kad smo bili bez struje i vode, kad smo više boravili u skloništu nego u normalnim uvjetima. Ipak, trebalo je nešto stvarati. Našao sam

inspiraciju da u ovoj jubilarnoj godini, kad se u cijelom svijetu slavi otkriće Amerike, nešto o tome napišem, premda u oskudici prave literature. Želio sam napisati priču koja će nekoga zainteresirati, pa će, čitajući je, naći u njoj nešto zanimljivo. Stjecajem okolnosti taj je tekst došao u ruke leksikografa i poznatog pomorskog pisca profesora Antona Simovića. On je našao izdavača - CBD Centar iz Zagreba, koji ima jednu lijepu tradiciju da u sklopu programa "Architectura Navalis Adriatica" izdaje godišnje jednu ili više knjiga povezanih s morem. Moja je knjiga, dakle, rezultat i moga i njihova truda da ugleda svjetlo dana, a dogodilo se da je to zapravo jedino djelo napisano i tiskano u ovoj godini kojim se i Hrvatska pridružuje proslavi 500. obljetnice Kolumbova otkrića Amerike. Dodao bih i to da je Republika Hrvatska sudjelovala na svjetskoj izložbi "Kolumbo '92: brod i more" u Genovi i svojim krstašem na transoceanskoj regati posvećenoj Kolumbu.

Moram reći da u pisanju nisam dao ništa originalnoga, ali držim da sam uspio stvoriti jedan mozaik od svih dostupnih izvora koji može biti zanimljiv, premda mislim da ni jedan kolumbolog, a ja to nisam, ne može biti potpuno uvjeren da je ono što napiše prava istina. Kolumbo je, naime, bio vrlo kontroverzna osoba. Bio je to čovjek kojega je pratilo puno toga nejasnoga do njegova dolaska u Portugal, i to je uvijek ostalo nerazjašnjeno. Zatim je isto tako upornim, dugotrajnim i mukotrpnim nastojanjima uspio doći do kraljevskog dvora u Španjolskoj, gdje mu je omogućeno to putovanje tim malim brodovima preko oceana. To je bio stvarni pothvat, iako su suvremenici zbog tih nastojanja Kolumba zvali Don Quijoteom. Pa ipak, on je uspio i tim je pothvatom postao najvećim pomorcem u povijesti. I bez obzira na to što je ostao u zabludi do kraja, što je umro u zabludi, on je i danas toliko slavan da ni vrijeme tehnološke revolucije i čovjekova puta na Mjesec još uvijek nije zasjenilo jednoga Kristofa Kolumba. To je taj mozaik, to je priča o Kolumbu koja je pred vama. Svima zahvaljujem što ste došli na ovo predstavljanje, posebno organizatoru, umjetnicima, glumcima i svome cijenjenom kolegi Ivici Martinoviću. Hvala vam svima."

Predstavljanje knjige dr. Franušića u Kazalištu Marina Držića organizirala je "Camerata Ragusina", koju vodi gđa Brigita Masle, a u kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su "Dubrovački komorni orkestar" te glumci Milka Podrug-Kokotović i Zoran Pokupec. U tom su pomogli Pomorski fakultet u Dubrovniku, CBD Centar u Zagrebu, gosp. Vedran Kraljević, pomorci grada Dubrovnika i Kazalište Marina Držića".

Knjiga *Kolumbo - Kako je otkriven Novi svijet 1492.* tiskana je na 60-ak stranica, bogato opremljena crtežima i fotografijama u boji i crno-bijeloj tehnici, sadrži vrlo bogatu bibliografiju, ali i crteže i opis karavele, te prilog o programu istraživanja brodograđevne baštine hrvatske obale Jadrana u sklopu projekta "Architectura Navalis Adriatica".